УДК 373.5.016:811.111

https://doi.org/10.68134/ah.2026-11-20.070

Гуарніері Камілла
студент магістратури, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
ORCID: 0009-0002-0442-1999

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В ШКОЛІ (НА ПРИКЛАДІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Анотація. У статті розглянуто інноваційні форми організації навчання англійської мови в закладах загальної середньої освіти. Актуальність теми зумовлена потребою посилення комунікативної спрямованості іншомовної освіти та створення умов, у яких учні використовують англійську мову для розв'язання змістовних навчальних і комунікативних завдань. Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні можливостей рольових ігор, проєктної діяльності, парної та групової роботи, дискусій, дебатів і вебквестів у навчанні англійської мови. Методологічну основу становлять аналіз і синтез науково-методичної літератури, порівняння, систематизація та узагальнення педагогічних положень. Узагальнено дидактичний потенціал зазначених форм: рольові ігри сприяють моделюванню ситуацій спілкування; проєктна діяльність поєднує різні види мовленнєвої діяльності; парна й групова взаємодія створює умови для співпраці та взаємного навчання; дискусії й дебати розвивають уміння аргументувати позицію; вебквести підтримують самостійний пошук і критичне опрацювання інформації. Визначено, що результативність інноваційних форм залежить від відповідності навчальній меті, віковим особливостям і рівню мовної підготовки учнів, а також від чіткого інструктування та продуманого оцінювання. Зроблено висновок про доцільність їх методично обґрунтованого поєднання з традиційними прийомами навчання. Перспективу подальших досліджень убачаємо в розробленні методичних рекомендацій щодо добору й поєднання інноваційних форм для формування окремих компонентів комунікативної компетентності учнів.

Ключові слова: інноваційні форми навчання, англійська мова, комунікативна компетентність, проєктна діяльність, рольова гра, групова робота, вебквест.

Abstract. The article examines innovative forms of organizing English language learning in general secondary education. The relevance of the topic is determined by the need to strengthen the communicative orientation of foreign language education and create learning situations in which students use English to accomplish meaningful learning and communication tasks. The aim is to provide a theoretical rationale for the potential of role-play, project work, pair and group work, discussions, debates, and webquests in English language teaching. The study draws on the analysis and synthesis of scholarly and methodological literature, comparison, systematization, and generalization of pedagogical ideas. The discussion outlines the didactic potential of these forms: role-play simulates communicative situations; project work integrates different language skills; pair and group interaction encourages cooperation and peer learning; discussions and debates develop the ability to justify opinions; and webquests support independent information search and critical processing. The article establishes that the effectiveness of innovative forms depends on their alignment with lesson objectives, learners' age and language proficiency, as well as clear instructions and purposeful assessment. It concludes that these forms should be combined with traditional teaching techniques on a methodologically sound basis. Further research is envisaged in developing methodological recommendations for selecting and combining innovative forms to build individual components of learners' communicative competence.

Keywords: innovative learning formats, English language, communicative competence, project work, role-play, group work, webquest.

Вступ

Реформування загальної середньої освіти передбачає оновлення не лише змісту навчання, а й способів організації освітньої діяльності. Особливого значення це набуває у викладанні іноземних мов, адже володіння англійською мовою передбачає здатність сприймати іншомовне мовлення, формулювати власні думки, взаємодіяти з іншими співрозмовниками та добирати мовні засоби відповідно до комунікативної ситуації. Переважна орієнтація лише на пояснення матеріалу й виконання вправ за зразком не завжди забезпечує достатню кількість ситуацій реального мовленнєвого використання мови.

У науково-методичній літературі інтерактивні технології розглядаються як один із засобів осучаснення викладання англійської мови [1]. Порівняльний аналіз традиційного та проєктного навчання іноземних мов дає підстави розглядати проєктну діяльність як спосіб інтеграції мовленнєвих умінь і змістового навчання [2]. Окремі аспекти інноваційних методів навчання англійської мови висвітлено також у працях, присвячених освітньому процесу закладів вищої освіти; їхні положення можуть бути використані для ширшого осмислення методичних можливостей інноваційного навчання, з урахуванням відмінностей шкільного контексту [3].

Зарубіжні дослідження конкретизують потенціал окремих форм роботи. Зокрема, Sun і Zhu аналізують проєктно-орієнтоване навчання англійської мови та його зв’язок із розвитком ключових компетентностей старшокласників [4]. Villarreal і Gil-Sarratea досліджують спільне письмове виконання завдань у контексті вивчення англійської мови як іноземної в середній школі, акцентуючи увагу на мовленнєвій взаємодії учнів [5]. Це засвідчує актуальність подальшого теоретичного узагальнення форм організації навчання, що активізують учнівську діяльність і створюють умови для практичного використання англійської мови.

Мета і завдання

Мета дослідження — теоретично обґрунтувати дидактичні можливості інноваційних форм організації навчання англійської мови та визначити педагогічні умови їх доцільного використання в закладах загальної середньої освіти.

Для досягнення мети передбачено такі завдання: 1) уточнити роль інноваційних форм у комунікативно спрямованому навчанні англійської мови; 2) охарактеризувати потенціал рольових ігор, проєктної діяльності, парної та групової роботи, дискусій, дебатів і вебквестів; 3) визначити умови методично обґрунтованого добору й поєднання цих форм у шкільному освітньому процесі.

Методи

Дослідження має теоретичний характер. Для опрацювання проблеми використано аналіз і синтез наукової та навчально-методичної літератури з питань інтерактивного, проєктного й комунікативно орієнтованого навчання; порівняння — для зіставлення дидактичних можливостей різних форм організації діяльності; систематизацію та узагальнення — для виокремлення їхніх спільних характеристик і педагогічних умов застосування. Емпіричний експеримент і вимірювання навчальних результатів у межах цієї роботи не проводилися.

Результати та обговорення

Під час аналізу інноваційних форм організації навчання важливо розмежовувати педагогічну технологію та форму навчальної діяльності. Технологія визначає загальну логіку й послідовність досягнення освітньої мети, тоді як форма організації навчання характеризує спосіб взаємодії учасників освітнього процесу. На уроках англійської мови можуть поєднуватися індивідуальна, парна, групова та колективна робота. Їх добір має визначатися змістом завдання й тим, які саме мовленнєві дії необхідно актуалізувати.

Однією з форм, що створює умови для розвитку усного мовлення, є рольова гра. Вона передбачає моделювання життєвої ситуації, у межах якої учасники виконують певні комунікативні ролі. Наприклад, у завданні «At the Restaurant» один учень може бути відвідувачем, а інший — офіціантом. Для виконання завдання необхідно привітатися, поставити запитання щодо меню, зробити замовлення й подякувати за обслуговування. На відміну від механічного відтворення готового діалогу, рольова гра передбачає самостійний добір реплік і реагування на зміну комунікативних обставин. Отже, вона дає змогу застосовувати лексику, граматичні конструкції та мовленнєвий етикет у наближеному до реального спілкування контексті.

Проєктна діяльність передбачає виконання індивідуального або групового завдання, результатом якого є конкретний продукт: презентація, інформаційний плакат, буклет, модель або усний виступ. Її особливість полягає в поєднанні іншомовної діяльності з пошуком, добором, опрацюванням і представленням інформації. Наприклад, у межах проєкту «My Dream City» учні можуть розробити модель міста, описати його транспортну систему, заклади освіти й дозвілля, а потім презентувати результати англійською мовою. Така діяльність інтегрує читання, письмо, говоріння та аудіювання, а також передбачає планування й розподіл обов’язків. Дослідження Sun і Zhu підтверджує науковий інтерес до використання проєктно-орієнтованого навчання для розвитку ключових компетентностей учнів, які вивчають англійську мову [4].

Парна та групова робота організовує взаємодію учнів навколо спільного навчального завдання. Наприклад, у завданні «Plan a School Event» школярі можуть обговорити тематику заходу, місце проведення, необхідні ресурси й розподілити обов’язки. Під час обговорення вони використовують мовні засоби для висловлення пропозицій, згоди, незгоди та аргументації. Важливо, щоб кожен учасник мав зрозумілу роль і можливість зробити власний внесок. Дослідження Villarreal і Gil-Sarratea присвячене спільному письму в умовах навчання англійської мови як іноземної в середній школі та дає підстави враховувати потенціал співпраці для створення мовленнєвих можливостей учнів [5].

Дискусії та дебати доцільно використовувати для розвитку аргументованого мовлення й критичного мислення. Їх проведення передбачає розгляд питання, щодо якого учні можуть мати різні погляди. Наприклад, під час обговорення теми «Social Media: Pros and Cons» школярі аналізують переваги й ризики використання соціальних мереж, наводять приклади та пояснюють власну позицію. У цьому разі важливо не лише підготувати висловлювання, а й уважно слухати інших, ставити уточнювальні запитання та реагувати на контраргументи. Теми дискусій мають відповідати віковим особливостям учнів і спиратися на зрозумілий їм життєвий досвід.

Вебквест є формою організації навчального пошуку з використанням попередньо дібраних інтернет-ресурсів. Під час опрацювання теми «Discover the United Kingdom» учні можуть шукати інформацію про географічне положення країни, пам’ятки, традиції та повсякденне життя. Після опрацювання матеріалів вони готують коротке повідомлення або презентацію англійською мовою. Вебквест поєднує читання, пошук і критичне оцінювання інформації, її систематизацію та усне представлення. Водночас учитель має заздалегідь перевірити надійність ресурсів, визначити обсяг пошуку й надати зрозумілі інструкції.

Розглянуті форми відрізняються за способом організації та характером діяльності, однак їх об’єднує спрямованість на активне використання іноземної мови. Вибір конкретної форми залежить від теми уроку, навчальних цілей, віку учнів і рівня їхньої мовної підготовки. У працях з інтерактивного навчання наголошується на доцільності організації парної та групової взаємодії, обміну думками й спільного виконання завдань [1]. Водночас проєктне навчання потребує узгодження змісту проєкту з навчальними цілями та інтеграції різних видів іншомовної мовленнєвої діяльності [2].

Ефективність інноваційних форм залежить не від кількості використаних прийомів, а від їхньої відповідності конкретній навчальній меті. Перед початком роботи вчитель має

сформулювати очікуваний результат, пояснити послідовність виконання завдання, визначити критерії оцінювання та, за потреби, надати мовленнєві опори (тематичну лексику, зразки висловлювань або короткі інструкції). Такі засоби підтримують учнів, не позбавляючи їх самостійності. Доцільним є також поєднання інноваційних форм із традиційними методами: пояснення нового граматичного матеріалу може вимагати прямого керівництва вчителя, тоді як його закріплення можна організувати через діалог, рольову гру або групове завдання. Подібний підхід узгоджується з потребою методично виваженого застосування інноваційних методів навчання [3].

Висновки

Отже, інноваційні форми організації навчання розширюють можливості комунікативно спрямованого засвоєння англійської мови в закладах загальної середньої освіти. Рольові ігри моделюють ситуації повсякденного спілкування; проєктна діяльність інтегрує різні види мовленнєвої діяльності; парна й групова робота створює умови для співпраці та взаємного навчання; дискусії й дебати розвивають аргументоване мовлення; вебквести залучають учнів до самостійного пошуку й критичного опрацювання інформації. Теоретичний аналіз дає змогу стверджувати, що результативність цих форм залежить від чіткого визначення навчальної мети, урахування вікових і мовних особливостей школярів, належного інструктування та обґрунтованого оцінювання. Перспективу подальших досліджень убачаємо в розробленні методичних рекомендацій щодо добору й поєднання інноваційних форм для формування окремих компонентів комунікативної компетентності учнів.

Список використаних джерел

1. Головашова Д. А., Майковська В. І. Інтерактивні технології як засіб осучаснення викладання англійської мови у закладах загальної середньої освіти. Формування мовного естетичного ідеалу засобами навчальних дисциплін : збірник наукових праць. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка. 2022. С. 11–18.
2. Устименко О. М. Порівняльний аналіз технологій традиційного та проєктного навчання іноземних мов і культур учнів закладів загальної середньої освіти. Іноземні мови. 2020. № 2 (102). С. 47–52.
3. Загребнюк Ю. Інноваційні методи навчання англійської мови у закладах вищої освіти. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2022. № 1. С. 76–81.
4. Sun X., Zhu P. Implementing Project-Based Language Teaching to Develop EFL High School Students' Key Competences. Sustainability. 2023. Vol. 15, No. 2. P. 1658. DOI: 10.3390/su15021658
5. Villarreal I., Gil-Sarratea N. The effect of collaborative writing in an EFL secondary setting. Language Teaching Research. 2020. Vol. 24, No. 6. P. 874–897. DOI: 10.1177/1362168819829017